

מייטבע וארץ "חברת כ"ב/4, אייר—סיון תש"ם מאי—יוני 1980

שושלת סנבלט. יתכן מאד שהשם בו נקרא הנהל הוא שמו של "דליה", מראשי השלטון בשומרון — עיר מוצאם של כותבי הפפירוסים, וששם זה נשתבש על ידי הערבים ל"דליה".

בעיון קצר במקורותינו, בעקבות השם "דליה", אנו מוצאים אותו בימי בית שני, בארבעה מקומות בתנ"ך: עזרא ב', ס', נחמיה ו', סב; ו', י' ודברי הימים א' ג', כד.

בעזרא ובנחמיה ז' מופיע דליה בין עולי הגולה אשר לא יכלו להוכיח בוודאות את מקורם הישראלי — "ואלה העולים מתל מלח תל חרשא כרוב אדן אמר ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם. בני דליה בני טוביה בני נקודה שש מאות חמישים ושניים".

בנחמיה ו' מופיע דליה כאביו של שמעיה שנשכר על ידי סנבלט נגד נחמיה — "ואני באתי בית שמעיה בן דליה בן מהיטבאל והוא עצור..." — בדברי א', ג' — מופיע דליה כאחד האישים המאוחרים שבספר — "ובני אליועני הודויהו ואלישיב ופליה ועקוב ויוחנן ודליה וענני שבעה". יש לזכור שדליה זה הוא דור תשיעי ליהויכין מלך יהודה, ואם נחשב "דור" כ-30 שנה, הרי שזמנו הוא 330 לפנה"ס לערך * — תאריך המקביל לזמנם של הפפירוסים מנחל דליה.

מפסיקים אלה עולות שתי נקודות: * השם דליה מצוי אצל היהודים, עולי הגולה, באותה התקופה.

* השם דליה מצוי בין עולי הגולה שאינם יכולים להוכיח את מקורם הישראלי (בהקשר לכך יש לציין את גיורם-מאונס של הכותבים השומרונים).

מכל הנאמר לעיל ברצוני להעלות הצעה — לקרוא את שמו העברי של ואדי דליה — נחל דליה — על שם אחד מראשי הפחות שומרון, ששמו נשתמד בפפירוסים ועל שם צאצא לבית דוד בו אותה התקופה. □

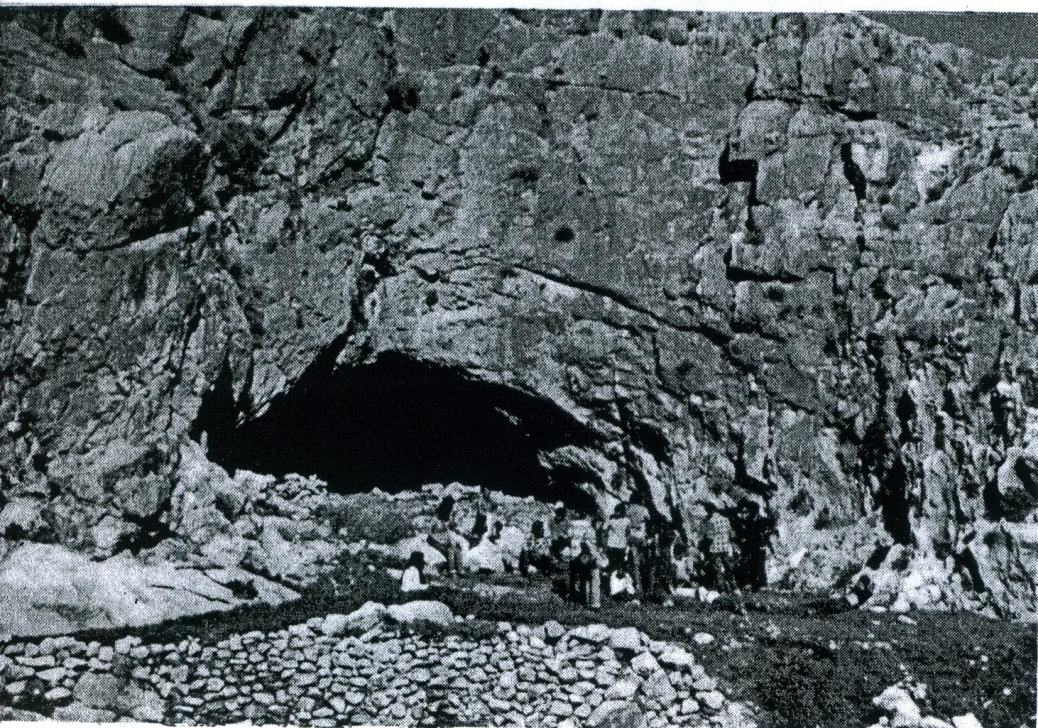
בשנת תשכ"ג (1963) התגלו במערת אבו שינג'י שבואדי דליה (נ.צ. 18891556 רשת ישראל אל, U.T.M. 72765425) במזרח השומרון, כ-300 שלדים, טביעות טין, כלי חרס, שרידי בגדים ומזון. גולת הכותרת של הגילויי היתה קבוצה גדולה של קטעי פפירוס בארמית שנכתבו ב"שומרון בשנים 335—375 לפני הספירה הנוצ"רית.

הפפירוסים הם תעודות משפטיות ותוכנו העיקרי הוא עסקות מסחר בעבדים ובסחורה אחרת, וכן עסקות מקרקעין והלוואות. תעודה אחת אף עוסקת בגירושין. כנראה שאלו הם שרידיהם של שומרונים שברחו מערים אל המדבר מפחד נקמתו של אלכסנדר מוקדון * — תקדים של כ-500 שנה לארועים המוכרים יותר ממדבר יהודה.

שמו הערבי של הנחל — ואדי דליה — נשמר בפני הערבים המקומיים, וכך גם מצוינו במפות. פרוש השם הוא — ענף ארוך של גפן, דוגמת דליה בעברית, או גלגל המונע בכוח-מים, משרש דליה — דליה.

אף אחד משני פירושים אלו אינו מתאים לאופיו הטבעי של הנחל — אין בו, לא היו בו בעבר, וגם לא יתכנו בו גידולי גפן. אין בו זרימת מים היכולה להניע גלגלי טחנות וגם אין בו, ולא היו בו בעבר, טחנות או גלגלים המונעים בכוח המים. זו גם הסיבה לכך שהפליטים נמלטו דווקא לכאן. האין משמר השם הערבי בצורה יפה את שמו של אחד האישים הידועים בין שוכני מערת הפפירוסים?

בפפירוס ארמי מהמושבה הצבאית היהודית ב"ב שבמצרים (משנת 408 לפנה"ס) נזכרים: "דליה ושלמיה בני סנבלט פחת שומרון". בפפירוסים מנחל דליה מוזכרים שמות נוספים של בני השושלת השליטה בשומרון בתקופה הפרסית —

ניין מאמרו של ד"ר אפרים שטרן "פחות שומרון בתקופה הפרסית" בתוך שומרון — לקט מאי-מרים ומקורות ע"מ 195—196.

השם הוא, כנראה, "דליהו", שהיה נהוג בימי בית-ראשון ו"קוצר" מאוחר יותר ל"דליה" (ירמיהו ל"ו, דברי הימים א', כ"ד).

החישוב הוא כדלקמן: חרבן בית ראשון 587 לפנה"ס; גולת יהויכין 11 שנה קודם לכן 598 לפנה"ס; דליה — דור תשיעי ליהויכין 328 לפנה"ס.

ספרות

ות שומרון בתקופה הפרסית, ד"ר א' שטרן, שומרון — לקט מאמרים ומקורות הוצ' המדור לידעת הארץ בתנועה הקיבוצית, תשל"א—1971 (הערות 14, 15).
ל דליה — דף מסלול, שבי סוקל, ביי"ס שדה עפרה.